

El bibliotecari com a mediador

Per definir de manera clara la figura del bibliotecari com a mediador de la lectura, ens va semblar que el millor era demanar l'opinió a vuit bibliotecaris de referència que fan de pont entre llibres i infants, cada dia i a primera línia de foc. Les preguntes eren quatre, que intentaven ser directes i buscaven respostes sintètiques i essencials.

A través de les respostes, que conflueixen sovint en una mateixa direcció, qualsevol persona interessada es pot fer una idea del que és la mediació i de les tasques i actituds necessàries per dur-la a bon terme; qualsevol professional pot constatar, a través d'elles, si el camí que ha pres és l'adequat, o bé es pot plantejar de reconduir-lo.

En les respostes, hi trobarem els eixos clau per esdevenir un bon mediador, les activitats i estratègies més reeixides, els principals dubtes i dificultats del bibliotecari davant del lector i els recursos de capçalera de vuit bibliotecaris, a qui agraïm la seva disponibilitat i a qui reconeixem la seva trajectòria.

Aquestes són les preguntes que els hem fet als bibliotecaris...

1 Tres punts clau per esdevenir un bon mediador.

2 Quins actes, activitats o estratègies t'han estat més útils per incitar a la lectura?

3 Amb quins dubtes, dificultats o mancances et trobes a l'hora de fer de mediador?

4 Recomanar un recurs –bibliogràfic o virtual– de capçalera.

Jordi Artigal

Biblioteca Infantil d'en Massagan. Salt (Girona)

- Ser un lector a qui li agradin els llibres que mosseguen. Ser lector de literatura infantil.
 - Viure voltat de bons textos i nens, i necessitar les històries per viure.
 - Creure apassionadament que tots els nens i nenes tenen el dret social a la lectura.

2. Pocs actes i molt bons, poques activitats i molt bones, i moltes estratègies. Com cantar, ballar o pensar, entenc la lectura com una capacitat humana que exercim en la quotidianitat, una forma d'estar al món.

L'acompanyament tranquil i conscient del pare i la mare des del primer dia.

L'acollida i l'acompanyament tranquil del nen o la nena quan entra a la biblioteca pública.

La lectura compartida i conscient, la que ens porta a pensar i comunicar, la que ens farà escriure.

3. Benvinguts dubtes i benvingudes dificultats. Mediar és fer de pont entre textos i persones. Un mateix text no és «sempre el mateix text», i sobretot totes les persones som diferents; per tant, els dubtes i les dificultats sorgeixen (benvingudes). Quan fem de mediadors sempre tornem a començar, encara que sovintejar la seva pràctica ens faci una mica més savis. Les mancances són una altra cosa, perquè ens vénen de fora i moltes vegades no les podem superar. Les més significatives són dues. La primera, la més important i que es dona massa sovint, és la falta d'una mediació natural del pare o la mare. La segona és la falta d'una aposta decidida pels bibliotecaris, per la seva feina com a bons mediadors (per fer una biblioteca pública es necessiten tres llibres, i una mica més, i un bon mediador, i no molts llibres mal triats voltats de bibliotecaris que ni tan sols són lectors).

4. Després d'haver remenat per les llibreries, participo en dos grups de lectura de literatura infantil, un format per mestres i un altre de bibliotecaris; és el primer recurs compartit que tinc pel que fa a les

novetats editorials. La web que miro cada mes és la del Grup Gretel (<http://www.literatura.gretel.cat/>), i el primer recurs és llegir i rellegir el fons de la biblioteca, el propi catàleg.

Cristina Garreta

Biblioteca Central Xavier Amorós. Reus (Tarragona)

- Conèixer bé els llibres, no només les novetats, els premis i els clàssics sinó també el fons més «anònim». Llegir-los.
 - Conèixer bé els infants i les seves preferències.
 - Tenir bon tracte, do per a la relació i un punt d'atreviment en la relació personal de tu a tu.

2. El joc de lectura de l'estiu, basat en les bibliografies temàtiques de CliJCAT.

La Peña dels Signes, el club de lectura per a infants de 10 a 12 anys a partir de temes i autors, no pas d'un únic llibre concret. S'acosta més a un laboratori que a un club, però sense les famílies.

Preparar una caixeta de llibres relacionats amb els contes que s'expliquen setmanalment a la sessió de «Contes a cau d'orella».

Exposar llibres per múltiples motius: relacionats amb temes d'actualitat, les novetats, relacionats amb alguna efemèride, etc.

3. Escassetat de novetats de llibres «ham, estrella, rics» en català. Aïllament, manca d'espais d'intercanvi de professionals a les nostres terres.

L'organització del treball, potser encara massa enfocada als procediments tècnics.

Interessos dels lectors molt reduïts i focalitzats.

4. CliJCAT (inclou el *Faristol* i les bibliografies temàtiques, i no és per fer el pilota, realment ho fem servir molt). <http://www.clijcat.cat/>
Quins llibres? De Rosa Sensat. <https://www.quinsllibres.org/>
El blog de la llibreria Al-lots: <http://www.llibreriaallots.com/>
El blog dels laboratoris de Roca Umbert: <http://wp.granollers.cat/lablletresimatges/>

Jordi Artigal

Cristina Garreta

Pilar Jarque i Martínez

Xosse Nofre

Georgina Orselli

Marta Roig

Gisela Ruiz Chacón

Diana Solé Térmens

Pilar Jarque i Martínez

Biblioteca Escola Pia. Granollers (Barcelona)

- **Empatia:** has de saber posar-te al lloc del que et demana ajut, consell... intentant contagiar amb entusiasme el gust per la lectura.
 - **Actiu:** has d'estar al dia de les novetats editorials, de les xarxes socials, blogs, webs... o de les noves tecnologies relacionades amb el món dels llibres, de les activitats que es fan relacionades amb la lectura properes al nostre entorn. I valorar la lectura i fruit-ne.
 - **Col·laboratiu:** has de col·laborar activament amb les necessitats dels professors, alumnes o qualsevol persona de la comunitat educativa.

2. Fòrums lectors: Quan a final de curs faig el fòrum dels Exploradors de llibres (un concurs molt similar a l'Atrapallibres), els alumnes se senten més participants, ja que són ells els que expliquen els llibres, com els han trobat, si els han agradat o no... Passat Nadal, fora de les portes de les aules posem gomets als alumnes que llegeixen, i llavors sempre surt algun nou lector; per tant, ja ho veieu: els gomets són un altre incentiu (això ho fem a Primària).

Visites dels autors: A l'escola ens funciona molt bé la visita de l'autor. Des de la biblioteca intentem que els usuaris coneguin l'autor, quins llibres ha escrit..., i fem sempre una exposició amb els seus llibres perquè així puguin tenir altres lectures al seu abast.

Recomanacions: Recomanacions de lectures a llocs especialitzats de la zona, com per exemple llibreries i biblioteques públiques. Cafès i esmorzars literaris: és una activitat que es fa per a professors i pares, en la qual es recomanen lectures tot fent un cafè.

3. Pel que fa a les dificultats i mancances, m'hi trobo quan em demanen ajut amb urgència i no sé gaire quins són els objectius de l'usuari. Crec que per poder ajudar és necessari saber què és el que necessiten i per què ho necessiten: si saps aquestes dues coses, tens molt de guanyat.

4. Els recursos que més utilitzo jo són els següents:
 Recomanacions lectores: <https://www.pinterest.com/jarquemartinez/recomanacions-lectores/>
 Especialistes en literatura infantil i juvenil de la biblioteca pública, o companys d'altres biblioteques escolars que es troben en situacions similars a les meves.

Xosse Nofre

Biblioteca Pública de Lleida

- Ésser un bon comunicador i tenir habilitats per afavorir el diàleg amb els usuaris. Saber contagiar, suggerir i engrescar a les bones lectures.
 - Ésser un lector habitual amb grans dosis d'imaginació i creativitat.
 - Posseir un mínim de coneixements literaris, psicològics i didàctics per saber triar bons llibres.
- La lectura continuada** de llibres que formen part del fons de la nostra biblioteca. Els llibres s'han de llegir per poder-los recomanar. El contacte diari amb els usuaris és una estratègia bàsica. El canvi en la realització de les visites escolars ha estat una activitat molt encertada per iniciar en la lectura els usuaris. Totes les visites que realitzem estan pensades per apropar els nostres fons als alumnes dels diferents centres d'ensenyament. Treballar directament amb usuaris molt lectors ens ha permès que aquests funcionin com a mediadors entre els seus companys.
- La gran quantitat** de llibres editats que es publiquen diàriament dificulta molts cops la tria de bons llibres. La manca de cooperació entre els mediadors existents dins del meu territori, falta compartir recursos. Hi ha poc reconeixement per part de l'Administració a l'hora de potenciar al màxim la figura del mediador, que és la que ens diferencia de la resta d'entitats i la que aporta un valor afegit a la nostra tasca.
- El blog de l'elefant trompeta: http://blocs.gracianet.cat/lelefant_trompeta.

Georgina Orselli

Biblioteca Font de la Mina. Sant Adrià de Besòs (Barcelona)

- Fer d'intermediari amb el lector, buscant-hi un apropament afectiu i intel·lectual.
 - Acompanyar l'infant a descobrir els llibres.
 - Conduir a exercitar i a estimular el pensament, la imaginació i el sentit crític perquè l'infant ho porti a la pràctica.
- La lectura** de contes i històries reals, i altres eines com la papiroflèxia o la creació de narracions i jocs en finalitzar la lectura, que

estimulen i eduquen els aspectes bàsics de la comprensió lectora: També, l'atenció, organització, raciocini, memorització, assimilació i crítica. També he utilitzat **instruments que no desconcentrin** els nens per seguir el text: la *campaneta* per a la coma, el *tambor* per al punt, i altres instruments per als diferents signes de puntuació. Amb dibuixos i murals diferenciem l'espai del temps i fem que valorin l'ordre cronològic i el ritme.

Alhora, es **treballen els valors** i l'autoestima del nen, ensenyant hàbits a través d'unes normes de comportament, de l'atenció, del respecte a les persones i al material, del civisme i de la interculturalitat.

3. N'hi ha diversos: infants amb poc interès per la lectura, un baix nivell de lectura i de comprensió lectora, poc coneixement sobre la biblioteca i el seu ús, manca d'imaginació i creativitat, manca d'atenció i afectivitat, falta de vocabulari, poca facilitat d'expressió, i nens molt realistes.

4. Osés Garcia, Beatriz; Díaz, Carmen. **Cuentos como pulgas**. Premio Lazarillo 2006 de Literatura Infantil. Madrid: Ibersaf, 2007.

Un recull de microcontes plens de tendresa i humor. El llibre té un taller de lectura i escriptura amb diferents propostes de cal·ligrafia i ortografia, vocabulari, comprensió lectora, creació de dibuixos i activitats perquè el nen desenvolupi la imaginació.

Marta Roig

Bibliotecària i especialista en lectura i infància

1. • Ser un lector actiu, per conèixer bé les lectures que podem posar a mans d'infants i joves i poder-los oferir claus de descoberta, comprensió i gaudi.

• Reconèixer i estimar els infants i joves com a éssers plens i no com a prototips d'adults i conèixer tots els agents que tenen a prop i la seva idiosincràsia.

• Tenir un esperit inquiet que et mogui a qüestionar-te constantment, a aprendre i a reinventar-te.

2. En primer lloc, **la lectura** mateix. Encara que pugui semblar obvi, les activitats i accions de promoció de la lectura no sempre han incorporat un temps perquè s'esdevingui l'experiència lectora en el seu si. I, en un altre nivell, totes aquelles **estratègies que faciliten que l'experiència lectora** sigui una activitat que vagi de dins cap a fora i no de fora cap a dins. En aquest sentit, les presentacions suggeridores, els jocs d'hipòtesis previs a l'obertura del llibre, les accions que provoquen sorpresa o el plantejament de l'activitat lectora com una oportunitat per respondre a allò que cadascú té a dins, en lloc de com un deure, diria que poden ajudar.

3. La llista crec que podria ser interminable. Cada projecte, cada conversa amb altres mediadors, cada activitat, acostuma a generar-me moltes preguntes. Em qüestiono des d'allò més elemental, com és el grau d'importància o transcendència del fet lector, fins al detall més petit d'un laboratori de lectura. Sempre sento que em falta temps per llegir, per formar-me, per ordenar idees i per compartir-ne. I en aquests moments també sento les mancances que suposa treballar en molts projectes diversos al mateix temps a l'hora de plantejar un treball profund i de continuïtat.

Sovint m'agradaria poder-me posar al caparró de tots aquells amb qui treballa per veure allò que els proposo des del seu punt de vista. Quina és la recepció real que fan de tot el que compartim? Quin impacte té en les seves vides? I en el seu itinerari lector?

4. Buff... Es fa difícil quedar-se amb un de sol! Aquest estiu passat vaig llegir-me els números dels darrers cinc anys de la *Revue des Livres pour Enfants*, que edita des del 1965 el Centre National de la Littérature pour la Jeunesse La Joie par les Livres. Va ser una experiència interessant.

A diferència d'altres eines amb funcions o temàtiques més específiques, la *Revue* t'ofereix l'opció d'acostar-te a bones pràctiques, autors, llibres, mediadors... i a més a més inclou un buidat-

ge dels temes que tracten en algunes de les revistes sobre LIJ, promoció lectora i biblioteques d'arreu del món. Cada número acostuma a estar dedicat a una temàtica, i ara estan tots disponibles en PDF, a excepció dels dos darrers anys. Podeu consultar-los des d'aquí: http://lajoieparleslivres.bnf.fr/masc/portal.asp?INSTANCE=JOIE&PORTAL_ID=HTML.xml&URL=integration/JOIE/statique/pages/06_revues_en_ligne/061_rlpe/rlpe-sommaires.htm%23a2009 o bé fer una recerca avançada d'articles en aquest enllaç: http://lajoieparleslivres.bnf.fr/clientBookline/toolkit/p_requests/formulaire.asp?GRILLE=PUBLICATIONRLEPEAVANCEE_0&INSTANCE=JOIE&SYNCHROID=RLPE_LIVRES&PORTAL_ID=JPL_BIBNUM_RLPE.xml.

Gisela Ruiz Chacón

Biblioteca Infantil i Juvenil Can Butjosa. Parets del Vallès (Barcelona)

1. • Ser un *lector apassionat* de la literatura infantil i juvenil.
• Ser *inquiet*: voler conèixer el món dels infants, la literatura infantil i juvenil i el que fan els altres professionals.
• Ser *flexible*: tenir la capacitat d'adaptar-se als canvis de l'entorn i dels usuaris.

2. **Recomanacions directes i personalitzades** per a cada usuari: dedicar a cada nen o jove el temps que necessita, conèixer-lo, escoltar les seves preferències, preguntar-li el seu camí com a lector i assessorar-lo de manera individualitzada.

Ensenyar el llibre: obrir-lo, mostrar-ne les il·lustracions, llegir-ne petits fragments... El llibre és valuós pel seu contingut, però és un objecte real que es pot mostrar, que es pot tocar, que es pot olorar...

3. Me'n trobo molts i constantment, però, principalment, com fer arribar els bons llibres als infants i joves i d'on treure temps per llegir totes les obres que necessito per intentar fer bé la meua feina.

4. Les *llibreries* (Casa Anita –<http://www.casaanitalibres.com/>– i L'Espolsada –<http://lespolsadalibres.blogspot.com.es/>–): passejar setmanalment per les llibreries i veure les novetats editorials. Les *biblioteques*: dedicar temps a redescobrir clàssics i llibres de qualitat que no són novetat.

Diana Solé i Térrens

Biblioteca Comarcal Jaume Vila. Mollerussa (Lleida)

1. • Llegir! Ser un lector habitual i una persona curiosa et permet conèixer el mercat i el fons editorial.
• Comunicar. És necessari per despertar la curiositat envers els llibres i transmetre el gust per la lectura. Això inclou ESCOLTAR el lector.
• Conèixer el procés lector per tenir èxit en la guia i l'acompanyament de lectures.

2. **Les estratègies fetes en aliança amb l'escola i la família** són les que més funcionen. A Mollerussa, des de Municipi Lector, treballem amb aquesta complicitat a través d'un degoteig constant d'accions i activitats que tenen com a objectiu que el nen tingui contacte amb els llibres cada dia: motxilles viatgeres, xerrades per a pares i educadors, clubs de lectura, visites d'escriptors i il·lustradors, etc.

3. La dificultat de mesurar els resultats és un dels dubtes principals. No podem garantir (només intuir) que les nostres intervencions creïn bons lectors.

La manca de formació inicial dels bibliotecaris en literatura, psicologia i didàctica és una altra dificultat afegida que cal suplir amb una bona dosi d'autoformació i experiència.

4. La revista *Faristol* (<http://www.clijcat.cat/faristol/paginas/>) i el blog *Libres al replà* (<http://llibresalrepla.blogspot.com.es/>).

BIBLIOGRAFIA BÀSICA DEL PROFESSIONAL DE LA LIJ

Bonnafé, Marie. *Los libros, eso es bueno para los bebés*. Barcelona [etc.]: Océano, cop. 2008.

Chambers, Aidan. *Dime: los niños, la lectura y la conversación*. México, D. F.: Fondo de Cultura Económica, 2007.

Colomer, Teresa (dir.) *Siete llaves para valorar las historias infantiles*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2002. (Papeles; 2)

Colomer, Teresa. *Introducción a la literatura infantil y juvenil actual*. Madrid: Síntesis, 2010.

Duran, Teresa; Luna, Marta. *Un i un i un... fan cent*. Barcelona: La Galera, 2002.

Duran, Teresa; Ros, Roser. *Primeres literatures: llegir abans de saber llegir*. Barcelona: La Galera, 1998.

Duran, Teresa. *Àlbums i altres lectures: anàlisi dels llibres per a infants*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2007.

Equipo Peonza. *Cien libros para un siglo*. Madrid: Anaya, 2004.

Garralón, Ana. *Historia portátil de la literatura infantil*. Madrid: Anaya, 2001.

Janer Manila, Gabriel. *Literatura oral y ecología de lo imaginario*. Salamanca: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2010.

Lluch, Gemma; Valriu, Caterina. *La literatura per a infants i joves en català: anàlisi, gèneres i història*. Alzira: Bromera, 2013.

Lluch, Gemma. *La lectura al centre. Llegir (i escriure) llibres, pantalles i documents en el Pla de Lectura de Centre*. Bromera, 2012.

Lluch, Gemma. *Cómo seleccionar libros para niños y jóvenes: los comités de valoración en las bibliotecas escolares y públicas*. Gijón: Trea, 2010.

Lurie, Alison. *No se lo cuenten a los mayores: literatura infantil, espacio subversivo*. Madrid: Fundación Germán Sánchez-Ruipérez, 1998.

Lurie, Alison. *Niños y niñas eternamente: los clásicos infantiles desde Cenicienta hasta Harry Potter*. Madrid: Fundación Germán Sánchez-Ruipérez, 2004.

Martín Garzo, Gustavo. *Una casa de palabras: en torno a los cuentos maravillosos*. México: Océano, 2013.

Molist, Pep. *Dins el mirall: la literatura infantil i juvenil explicada als adults*. Barcelona: Graó, 2008 (Micro-macro Referències; 6).

Nikolajeva, Maria. *Retórica del personaje en la literatura para niños*. México, D. F.: Fondo de Cultura Económica, 2014 (Espacios para la Lectura).

Patte, Geneviève. *¡Dejadles leer!: los niños y las bibliotecas*. México, D. F.: Fondo de Cultura Económica, 2008.

Patte, Geneviève. *¿Qué los hace leer así?: los niños, la lectura y las bibliotecas*. México, D. F.: Fondo de Cultura Económica, 2011.

Petit, Michèle. *Lecturas: del espacio íntimo al espacio público*. México, D. F.: Fondo de Cultura Económica, 2008.

Portell, Joan (ed.). *M'agrada llegir: com fer els teus fills lectors*. Barcelona: Ara Llibres, 2004.

Prats Ripoll, Margarida. «La poesia per a infants. Estat de la qüestió en llengua catalana». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, núm. 46 (2009) <http://www.raco.cat/index.php/Caplletra/article/view/275914>.

Teixidor, Emili. *La lectura i la vida*. Barcelona: Columna, 2007.

Valriu, Caterina. *Imaginar compartit: estudis sobre literatura infantil i juvenil*. Barcelona: Abadía de Montserrat/ Palma: Institut d'Estudis Baleàrics, 2010.

Van der Linden, Sophie. *Lire l'album*. Le Puy-en Velay: L'Atelier du Poisson Soluble, 2006.

Van der Linden, Sophie. *Album[s]*. París: De Facto [etc.], 2013.

ALGUNS CONTES PER A INFANTS

Biesen, Koen van. *El veí llegeix un llibre*. Sant Feliu: Tramuntana, 2013.

Henson, Heather. *La senyora dels llibres*. Barcelona: Joventut, 2010.

Joyce, William. *Els fantàstics llibres voladors del Sr. Morris Lessmore*. Algemesí: Andana, 2013.

Serres, Alain. *Cómo enseñar a tus padres a disfrutar de los libros para niños*. Madrid: SM, 2010.

Winter, Jeanette. *Biblioburro: una història real de Colòmbia*. Barcelona: Joventut, 2010.

Yates, Louise. *En Dog i els llibres*. Barcelona: Flamboyant, 2012.

ALGUNES NOVEL·LES

Lloyd, Jones. *El senyor Pip*. Barcelona: La Magrana, 2008.

Pradas, Núria. *La noia de la biblioteca*. Barcelona: Columna, 2014.

Roger, Marie-Sabine. *Tardes con Margueritte*. Barcelona: Duomo, 2009.

Shafter, Mary Ann. *La societat literària i de pastís de pela de patata de Guernsey*. Badalona: Ara Llibres, 2009.

Zusak, Markus. *La lladre de llibres*. Barcelona: La Campana, 2007.

ALGUNS WEBS

Bibarnabloc de biblioteques de Barcelona. <http://bibarnabloc.cat/>

Bib.Botó (Grup de treball de biblioteques infantils i juvenils del COBDC). <http://bibboto.blogspot.com/>

Biblioteca Rosa Sensat. <http://www2.rosasensat.org/pagina/la-biblioteca>

Bloc de poesia de la Biblioteca Cocentaina. <http://bibliopoesmes.blogspot.com.es/>

Canal Lector (FGSR): <http://www.canallector.com/>

Centre de Documentació Artur Martorell. http://www.bcn.es/IMEB/CDAM/index_cat.htm

Centro de Estudios de Promoción de la Lectura y Literatura Infantil (CEPLI): <http://www.uclm.es/cepli/>

CLER: Club de lectures recomanables. <http://www.bibgirona.cat/blogs/blogcler>

GRETEL: Grup de recerca de literatura infantil i juvenil i educació literària de la Universitat Autònoma de Barcelona, dirigit per la doctora Teresa Colomer. <http://www.gretel.cat/>

ClijCAT. Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil. www.clijcat.cat

Gènius: Portal infantil de la Xarxa de Biblioteques de la Diputació de Barcelona: <http://genius.diba.cat/>

Llibreria Al·lots. Tertúlia literària: <http://llibreriaallots.blogspot.com.es/>

Llibres al Replà: <http://llibresalrepla.blogspot.com.es/>

OEPLI. Organización Española para el Libro Infantil y Juvenil: www.oepli.org

Pizca de Papel. <http://elblogdepizcadepapel.blogspot.com.es/>

Revista Babar: <http://revistababar.com/wp/>

Ricochet – Centre International d'Études en Littérature de Jeunesse: <http://www.ricochet-jeunes.org/es/index.htm>

Viu la poesia: <http://www.viulapoesia.com/>